

GYŐRI LAPOK.

Társadalmi, közművelődési és ismeretterjesztő közlöny.

Megjelenik hetenként kétszer u. m. szerdán és szombaton.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	SZERKESZTŐSÉGI IRODA:	HIRDETÉSEK DÍJA:
helyben házhoz hordva vagy vidékre postán küldve: Egész évre . . . 6 frt — kr. Negyedévre . . . 1 frt 50 kr. Félévre . . . 3 " — " Egy hónapra . . . " 60 " Egyes szám ára 8 kr.	apáca-utca 22. sz. A lap szellemi részét illető küldemények egyenesen a szerkesztő nevére és lakására czimzendők. Kéziratok nem adatnak vissza.	Egész oldal . 16 frt — kr. Nyolczad old. 2 frt — kr Fél oldal . . 8 " — " Tizenhatodold. 1 " — " Negyed old. . 4 " — " Hirdetés bélyegdíja 30 " Többszöri hirdetésnél tetemes árengedmény. A nyílt tér soronként 15 kr-ával számítatik.

Közművelődésünk.

I.

Az emberiség művelőmunkája évezredek óta foly és nem fog befejezteni mindaddig, míg a föld hátán népek és nemzetek laknak. A történelem haladási és visszaesési időszakokat említi, melyek a nagy mozgalmakra, s viszont tespedésekre is vonatkoznak. A tökéletesedés eszméje már a társadalmi élet bölcső korában vert gyökeret a népek családjában és nagygyá növesztetett a szükség érzete által.

Ahol és amikor egyének csoportosultak és a létért való, nem kerestek, de kényszerből folyó harcra egyesültek: ott és akkor megindult a közművelődés, a közösség visszautasíthatatlan munkája!

Eleinte csupán a nyers erő lépett ki a versenytérre, pusztítva hódított, azután épített és védett. Teremtette mindazt, mire szükség volt és egyengette a jövő ösvényét. Később midőn tapasztalás és azok okozat ismerete nagyobb kilátást nyújtott tartós eredmények, és öntudatos célok elérésére, a szellem szövetség a nyers erővel és új irányt adott a közművelődés most már tervszerű munkájának. És midőn a nomád élet után honfoglalás következett, midőn a népelet batározottabb alakot nyert és az ember ész némi vívmányokkal is dicsekedhetett már, szükségesnek mutatkozott a közművelődés intenzív folytatása, azaz az egyes emberfajok és csoportok belterjes életjelenségeinek rendszeresítése. Végre akkor, midőn már a nép és nép között is megvoltak találva a békés érintkezési pontok: a közművelődési igényeknek extenzív irányban, azaz kifelé való ápolása és kielégítése foglalkoztatta ama népek kiválóbb egyéneit.

Igy került ki a nagy kulturmunkából az egyének- és népeknek s népcsaládoknak is a maguk megfelelő része. S midőn a tipografia roppant horderejű találmánya a közvetítő szerepet átvette: a tudományok termékenyítő tengerárja csakhamar elterjedt a népmillióklakta világterületekre. Egyszeribe közössé vált a tudás kincse mindenütt, a tudatlanság és lelki sötétség ködfátyola örökre lehullott a látó szemekről és megállapított azon kor, melyről addig nem is álmodoztak, s melyben óriási léptekkel haladt a tudvágyó emberiség magaslatos célja felé.

Minden téren és irányban lehetőek fel ma már a közművelődés zászlóvivői s nincsen ember fia, ki a haladás nemes versenyéből ki volna zárva. Ezer és ezer ut vezet a közös cél felé, de ezer és ezer féle a foglalkozás is, mely ama cél eszközeit, arsenálját képviseli.

Minden ember, akarva — nemakarva közreműködik az emberiség e nagy munkájában. A szántóvető úgy, mint a csillagvizsgáló, a szabó, vagy ácsmester sőt, a napzámos is úgy, mint a hadvezér és diplomata. És ennek így kell lenni. Csak így közelíthetik meg a cél, így valósul meg a tökéletesedés eszméje. Mert minél többen vállalkoznak a szereplésre, annál nagyobb munkát lehet létesíteni. S midőn az általános érdek közvetett előmozdításával közvetlen haszon is van kapcsolatban, hogy ne

sietne latba vetni a XIX. század gondolkodó embere minden erejét és képességét?

„Egyesült erővel“ hangzik felénk naponta és egyet vagy társaság alakulása egy cél elérése végett, ma már minden nagyobb vállalatnak kezdetét képezi. Helyes munkafelosztás egyrészt s ahol kell a munkásság célszerű összpontosítása más részt tekinthetők elsősorban a siker feltételeinek.

S miután az emberiség közművelődése oly munkahalmazt jelent, mely minden kigondolt és netalán még kigondolható emberi foglalkozásnemét ölel fel magába: ennél fogva azon haladás, mely bármely téren tapasztalható, egy szerszám a közművelődés haladását is jelenti s viszont azon tespedés is, mely az emberi hivatáskörök bármelyikében előfordul, civilizációs törekvések rovására van.

A tapasztalatokra alapított, u. m. gyakorlati, de még inkább az elméletek özőnéből kifejlődött u. m. exact tudományok és az ezekkel együtt járt felfedezések a közművelődés történetében epochális jelentőségűeknek tekinthetők, a mennyiben minden nagyobb szerű ily felfedezés egy vagy több irányban hívta ki a társadalom figyelmét és új utakat nyitott, melyeken haladva a cél, idő és térbeli távol sokkal csekélyebbnek bizonyult. Eltekintve számos más felfedezéstől, melyeket itt lehetetlen volna felsorolni, csak az ekének, könyvnyomtatásnak, gőzgépnak és villanyosságunk rendkívüli találmányait és az azokra következő ugyanannyi társadalmi revolúciót kell megemlíteni, hogy a közművelődés és tudományok közötti szoros összefüggés be legyen bizonyítva. A ki ezen tényt mégis figyelmen kívül hagyja, s ilyen akárhány van — az ugyancsak nem érdemes a tudomány malasztjának élvezésére.

De hogyan történhetett, hogy az emberiség egyrésze koronként a haladás szükségének érzetét veszítve, nemesak, hogy kultúrtörekvéseiben elmaradt, de az ezek által nyert jobblétről is lemondva, ismét a régi nyomor okozta rabszolgaság békóit volt kénytelen hordani? Miként volt lehetséges az, hogy a régi görögök és rómaiak, ezen még mai napig is örökre csodált népek a mesés nagyságból következőve rabigá alá jussanak? Hiszen csak meg kellett volna tartani, a mijök volt, őrizni a nemzet kincseit, tudományokat tovább ápolni és a jog és rend tiszteletben maradását biztosítani? A ki pedig az ilyeneket meg tudta szerezni, s ugyszólva semmiből létesíteni, az ne lett volna képes ugyanazt megőrizni s tovább fejleszteni? Majdnem hihetetlen s mégis ugyan. A közművelődés nagy palotája egyszer csak megrendült alapjában és nagy robajjal összeesve, maga alá temette s megsemmisítette az évszázadok minden dicsőségét, legnagyobb kincseit, de azon áldást is, mely ezekből milliókra háromolt volna.

Apolló helyébe Mars lépett s riadót harsozott ezer érzékűrtje, hogy népet nép ellen harcra s vérfürdőbe küldjön. A közművelődés és polgárisodás geniusai gyászba borultak, a béke pálmája kiesett kezeikből, ekéből kard csiszolatott s volt öldöklés egy századon át! Végre ismét felülkerekedett a béke angyala,

ujra nevelni kezdé az emberiséget s vezette lassanként oda, hol jelenleg áll.

Felismertett, hogy véres csaták nem a jónak előhírnökei s hogy a kard nem azon eszköz, mely a nemzedékek fenntartását és jólétét biztosítja. Béke képezi azon varázsszót, melylyel csatamezőt virágos kertté lehet átalakítani s szabadság azon öltető nap, mely erőssé és nagygyá növeszti a társadalmat. Hogy pedig a béke és szabadság áldása a lehető legnagyobb mérvben boldogíthassa az emberi nemet, ennek munkálkodnia kell, munkálkodnia pedig oly irányban, melyre a közös anya, a föld vezet s melyet azon természetes viszonyok, melyek között itt és ott él, megengednek és lehetségessé tesznek.

A közművelődés érdeke úgy kívánja, hogy a gyakorlati és elméleti tudományok, de a nyers erő is szövetkezve munkálkodjanak, hogy a béke aégise alatt folytassák a haladás versenyt s hogy a legszebb és legdicsőbb diadalt ígérő harcban megiffjodva, új és új erőket szerezzenek.

Hogy pedig hazánk közművelődésügye a jelen viszonyok között mit kíván tőlünk, azt egy második cikkben mondjuk meg.

Szombathelyi Károly.

Cselédeink.

II.

Első közleményem megjelenése után találkoztam több értelmes asszonysággal, kikkel a tárgy megbeszélésébe és megvitatásába bocsátkoztam. „Ez mind szép és igaz — mondának — csak hogy az eszme nem valószínű, és ez esetben kár minden szóért.“

Igaz, a mi társadalmi viszonyaink még nem fejlődtek annyira, hogy ily reformeszmék keresztültelére lehetne számítani: hisz először is a családi kört és ennek koronáját kellene megtisztítani a saktól, azaz, hogy először is az anyák más módon való nevelésének kérdéseivel és gyökere megoldásával kellene foglalkoznunk és csak azután a család egyéb tagjaival; de a sajtóban nem úgy szokták a viszonyokat megítélni, amint vannak, — hanem úgy, amint lenniök kellene. Nekünk értelmes, takarékos, erényes s a gyermekhez simulni, vele beszélni és játszani tudó cselédre oly nagy szükségünk van, mint a mindennapi kenyérre. Birunk mi ilyenekkel? Nevetéses volna erre azt mondani, hogy „igen.“ A mindennapi élet és tapasztalás megezáfolná állításunkat.

Nézzünk csak egyszer gyermekünk után, ha sétálni küldtük azt a cseléddel, ott fogjuk találni a városrét fűében jó geniusának ótalmára bizva, — holott a cseléd örömeinek él; nézzünk ugy vasárnaponként vagy ünnep után következő éjjel az utczára és látni fogjuk, mennyire súlyedhet az oktalan cseléd, nem tud pirulni, kihalt minden erkölcsi érzet kebléből, állatias vaköszönének él. Hogy rendőrségünk e nyilvánosan történő s megbotránkozást szülő garázdálkodásokat türi, azt nem foghatjuk föl.

Tekintsen csak egyszer át a győrszigeti sörházba s látna oly dolgokat, melyek egy értelmiséggel bíró város méltóságával egyáltalán össze nem férnek, tekintené meg csak egy s z e r ama lebujszókat az ujjvárosban vagy akár a belvárosban is: s hisszük, hogy szeme, szája elállana. — Mi ezen borzasztó állapo-

tokat türjük, már megszoktuk, s azt gondoljuk, hogy ennek így kell lenni, másképen már nem is lehet.

Dehogyan lehet!

Nincs a társadalmi életben az a baj, melyen okkal-móddal segíteni nem lehetne; de e bajnak csak bátran kell szemébe nézni, nem szabad visszariadni, ha ennek orvoslása műtétet vagy akár áldozatot is igényelne; mert, ha nem látunk az orvosláshoz, akkor a baj bizony önmagától meg nem szűnik, sőt tovább harapódzik s végtére is úgy esontba avik, hogy halált okoz.

A bajt gyökeresen csak egy cselédképző-intézet felállítása által lehetne orvosolni. A rendőrségtől való félelem megbabolázhatja ugyan a szenvedély kitörését, a nyilvánosan történő kihágásokat is akadályozhatja; de erényt, erkölcsi érzetet nem kényszer-, nem vasszigorral, — hanem a szoktatás és oktatás varázshatalmával lehet szítani és ápolni, minden drakói szigorral fölér egy ember-szeretettől lángoló tanító nemes szíve, mely a cselédben is az embert szereti, s mint ilyent nevelni s oktatni akarja s bírja.

Az eszme különben nem is új s nem is oly nehezen megvalósítható.

Franciaországban már évtizedek óta vannak egyletek, melyek erény, takarékoság és szorgalom dolgában kitűnő cselédek megjutalmazásáról és kitüntetéséről gondoskodnak.

Hazánk fővárosában a gazdaasszonyok szintén szövetkeztek s közös erővel oly intézményt teremtettek, melynek gyümölcseit kicsinyben már is élvezik egyesek.

Szerény véleményünk szerint, kis jó akarattal városunkban is a legrövidebb idő alatt történhetnék e tárgyban valami. Ha attól nem tartanánk, hogy ismét eszményképekkel játszó rajongóknak fognak bennünket bémálni, azt mondanók, alakítsunk az elérendő cél kedvéért egy gazdaasszonyokból álló egyletet, mely főcéljául a cselédek oktatását tűzi ki.

Városunkban télen át vannak — mint e becses lapokban egy ízben helyesen mondatott — felsőbb- és alsóbbkörű felolvasások, de a nép legalsóbb rétegeiről nem gondoskodik senki, ez a tudatlanság örvényében fetreng, — azután vannak előadások az ismétlő iskolában inasok számára, — a család legszükségesebb tagjaira, a cselédekre, nem gondol senki. Pedig, ha ezek kissé másképen volnának szoktatva és oktatva, ha volna intézetünk, melyben ezek szemét is kinyitják, ha volna legalább egy ember széles e világon, ki tekintélyének erkölcsi súlyával e teremtesek lelkületére hatni bírna, kinek szava, tanácsa zsinormértékül szolgálhatna nekik életük pályáján: akkor az egész családi élet, az ifjuság-nevelés, az erkölcsi lét; de még a házi jólét is jobbra fordulna.

Ily roppant horderejű a kérdés, melynek fészegésére több jóakarattal, mint tehetséggel vágtuk gyenge fejünket. Mi megpendítettük az eszmét és boldognak éreznők magunkat, ha a tárgyhoz avatottabb tollak hozzászólnának, vagy a célunk megfelelő utak- és módokat kijelölnék. Mi ismételve

mondjuk, a kitűzött feladat megoldását, különösen, ha sulyt fektetünk a követelő szükség sűrűtő szövegére, egyesületen, gazdaasszonyokból szervezett társaságon kívül alig véljük elérhetőnek.

Melegen kérjük tehát városunk t. gazdaasszonyait a csatlakozásra, egyesült válllatve való támogatására az ügynek; s kérjük, hogy hogyha létrejönne az egylet, sziveskedjenek körébe lépni, az ügy szentségtől áthatva, működését tetteles részvételükkel s tőlük telhetőleg, tántoríthatatlan buzgalommal gyámolítani. Szerkesztő urnak pedig e sorok szives közlételeért forró köszönetet szavazva, ajánljuk az ügyet becses figyelmébe és hathatós pártfogásába.

V—

Mozogjunk az ipar érdekében.

Elmultak az ipar ünnepének napjai, elhangzottak a dícsőítő beszédek, elmúltak a hírlapok zengzest tudósításai; a székesfehérvári országos kiállítás csarnokai bezárultak s bár alig pár hete még ennek, oly kevesen beszélnek már róla, mintha talán nem történt volna.

Minden feszült várakozásnak, túlhajtott reménynek, lehangoltság a vége. Oly zajt csaptunk e kiállítással s oly reményeket kötöttünk hozzá, hogy szinte elhittettük magunkkal is, meg másokkal is, miszerint ezen fog megszületni az a csuda-megváltó, mely iparunkat s vele együtt anyagi helyzetünket egyszerre legvirágzóbbá átalakítandja; s most, midőn e csuda rögtön meg nem történt s reményeinkben közülünk számosan egyénileg is csalódtak, most a túlzás másik nemébe, a reménytelenség és esüggetegebe mélyedtünk.

Azonban, valamint hiba volt tőlünk a kiállítás-hoz túlzott reményeket kötni: épp oly hiba annak eredményeit csekélyleni, semmibe sem venni, s a vele való további foglalkozásról teljesen lemondani.

Az az átalakulás, melyet iparunk igényel, nem történhetik meg egy pár hónap alatt, s az a roppant előítélet s elfogultság, melylyel a közönség iparunk iránt viselkedik, nem oszolhat el egy pillanat alatt. Erre mind a két tekintetben idő kell.

Annyi igaz, s ezt az érdemet senki sem tagadhatja el a székesfehérvári kiállítástól, hogy az minden irányban élénk s kedvező pillanatnyi benyomást keltett.

Ennek a benyomásnak tartósságától függ a kiállítás további sikere.

Ha most ezen kedvező benyomást s hangulatot elhamvadni engedjük, pedig az ilyesmire nagyon hajlandó, akkor ismét ott leszünk, ahol a kiállítás előtt voltunk.

Foglalkoznunk kell tehát az ipar ügyével s foglalkoztatnunk kell vele a közönséget is. Most még mindenkinek emlékében él az a tanúság, melyet nagy hazafiak beszédéből mindenki meríthetett, hogy a hazai ipar emelése s pártolása által, hazánk jólétét emeljük; továbbá az a tanúság, melyet hazánk legelső polgára, József főherceg mondott,

hogy hazai iparunk sok tekintetben egyenlő színvonalon áll a külföld iparával.

Mozogjunk azért és tegyünk, hogy a közönség jelenlegi hangulatából némi hasznot nyerhessünk hazai iparunkra nézve.

Jóllehet a székesfehérvári kiállítás anyagi s szellemi sikereinek értékesítését egy központi országos bizottság vállalta magára, s jóllehet ezen bizottságtól, — miután annak élén gr. Zichy Jenő áll, ki a „Magyar iparosok lapja“ szerkesztőjéhez intézett levelében ujabban is lelkesen igéri, „hogyha isten erő és egészséget ad, teremtünk valamit, aminek csakugyan nagy hordereje lesz“ — sok jót várhatunk: mindazonáltal minden egyes város iparosainak, minden egyes ipar-társulatnak is mozogni s tenni kell a végett, hogy a kiállítástól magára nézve annyi hasznot szerezhessen, amennyit lehetséges.

Nem szükséges azért az országos központi bizottság munkáját bevárni, annál kevésbé esüggött semmit-tevésbe sülyedni, hanem iparosaink tanácskozzanak maguk is a felett, hogy az országos iparos congressuson hallottak — s az országos iparkiállítás tapasztaltakhoz képest, mit tehetnek maguk is az ipar további emelése, különösen pedig a közönség részvételének megnyerése s megszilárdítása tekintetében?

Most legfőképpen a közönségre kell hatni s abban a kiállítás által keltett jó hatást élesíteni. Igyekezzenek tehát iparosaink a közönséggel, minél inkább érintkezni, mit csak azáltal tehetnek, ha életjelt adnak magukról, nem pedig kedvetlenül hátra vonulnak.

Különösen igyekezzenek iparosaink a gazda közönséggel érintkezésbe lépni. A székesfehérvári kiállítás a földmives-osztályt is meggyőzötte arról, hogy az ipar mily hathatós gyámola a mezőgazdaságnak, következőleg, ha a földmives-osztály az ipart pártolja, azzal saját javát mozdítja elő. Ezen tanúság folytán talán nem leend lehetetlen a gazdák és iparosok; a gazdasági- és ipar-egyletek közt közeledést s összeműködést létre hozni, ami eddig, leginkább a gazda-közönség rátorósságánál fogva, mindkét fél nagy kárára, nem volt kivihető.

Próbálják meg tehát iparosaink ezen közelítést, talán lesz sikere!

Egy szóval pedig, mozogjanak, tegyenek iparosaink valamit, bármi irányban! Az országos iparkiállítás utóhatása lassanként elenyészik s vele együtt elvész annak minden erkölcsi sikere. Meg kell akadályozni, hogy ez a hatás csak mulékony legyen!

2. r. π

A közönség köréből.

Győr, 1879. augusztus hó 5-én.

Városunkban igen alkalmas hely volna a Duna mellett, vagy a bástyán halat árulni.

Igen lekötölné bennünket a tekintetes városi bizottság, — ha a törvényszabta rendelkezésénél fogva oda hatni méltóztatnék, s kegyességét éreztetné velünk az által, miszerint bennünket a mostani halpiacra lakókat a naponkénti dögleletes büz-

TÁRCZA.

Győri képek.

I.

Sétatérünk.

Nem vidítja fel bus arczod
A természet derült képe?
Nem vidulsz-e, midőn reád
Mosolyg az ég tiszta kéke?

Hagyjuk most egyszer az abderiti állapotokat, szóljunk olyan dolgokról, melyek még némi költői érzékkel is bír — és a világ ezer és ezer viszonyosságai között el nem tompult ember keblét felvidítani képesek.

Szóljunk városunk kis paradicsomáról, (?) a sétatérrel, mely a természet költészetének, gazdag teremtményének képét nyújtja.

Jól ápoltt szép virágai, susogó lombozatu zöld fái, partjait szegélyező folyói, csicsérgő madarai csábítólag hatnak az ember kedélyére, mely az élet ostor-

csapásai alatt még nem vált teljesen prózaivá. De nemcsak ez, a buskomor kedély is lel itt tápot, üdülést. Áttekintünk néha-néha a püspöki kert felénk mosolygó örökzöld lombzatára, ott látjuk alatta a várfalat komoran busan, mintha csak a régi idők napjaira emlékeztetnének, midőn ott, hol most a természet nagyszerű templomának harmoniája zeng felénk: harcziivalgás, ágyudörgés és dühös ellenség intett felénk.

Mily egészen másként van ez most.

Harcziivalgás helyett: madárénekek, ágyudörgés helyett: szellősugár, — ellenség helyett: a természet derült képe, melynek minden vonása mély gondolat, egy dicső eszme, mely a magas istenség trónja elé viszi a balandó hátaltel szívét. A múlt emléke és a jelenben ott uralgó néma csend mélyen hat a szívre és a buskomort is kielégíti. A várfalán az életet; lejtőjén a mulandóság képét látva, méltani szeretnek azok, kik amugyis az élet kelyhéből csak a keserűséget szokták izlelni.

El a keserűséggel, fagyaltozzunk inkább!

Ott áll a csinosan berendezett kioszk, vendé-

getvő asztalain ujságok, köröskörül üdeség, tisztaság, a fák között apróbb szobrok, melyek közelében a madárkák életvidor zenekara mellett élvezik a gyér vendégek a friditöt. Szép nyaraló. De ni, amott a padon, mily busar ül a gouvernante nem is ügyelve az előtte ugrándozva játszó Vilmára; ennek szívet a bú tölti el, s váltig mondogatja magában: állnom kell magán, az élet sivatagán.

Nem boldogabb a szomszéd padon bakája mellett ülő Erzsi?

Még csak egy év, 3 hónap és 12 nap van hátra, azután egymásé lesznek örökre. Ah, nem mindig a tanult nő a boldog „kinek Isten akarja, az ablakon is beadja.“ Az a dada ott, ki idegen gyermek anyjává szegődött s saját magzatát mostoha kezekre bízva „kosztba“ adá, honnét rendszeren a túlvilágra expediálják utánvét nélkül, sokszor boldogabb, mint a legmiveltebb, legerényesebb nevelő, kivált, ha ez kissé szép is; mert ekkor 3 ellensége van: az elkényeztetett kisasszonykák rakoncátlansága, a ténsasszony féltékenysége és a nagyur nyájassága. De ki törődik az ő bujával? Mellette sé-

hődt, különben is ezen szük utcában a jelen forró napok alatt össze szorult betegséget okozó levegőtől megmentene, az által: hogy a halpiacot innét egy más alkalmasabb helyre áthelyeztetné, melynél fogva az utódunk is hálás lenne irántuk.

Nem mulasztthatjuk el e tekintetben a tekintetes szerkesztő urat is felkérni ha szivességével támogatna bennünket az által; ha ezen sorainkat becses lapjában felvenni méltóztatnék.

Tisztelettel maradtunk az itteni halpiacozon lakó polgárok.

Többen.

Győr, 1879. aug. hó 8-án.

Tekintetes szerkesztő ur!

Becsés lapja mult számában örömmel tapasztaltuk, hogy a „Győri Lapok“ hasábjában az igazi érdem méltánylásra talál minden szín alatt, és hogy gazdag és szegény egyaránt részben elismerésben ott, hol a közügyek szolgálatában állva, valamely irányban erejét érvényesíteni tudta.

Ezt tanúsítja ama rokonszenv, melyet Wünsch József temetésének leírása által napfényre derített. A boldogult azonban nagymérvben meg is érdemlé a részvételt, mely iránta, valamint gyógyszer családjá iránt érvényesült, mit még a következő, életére vonatkozó adatokkal igazolni szándékozunk.

1867-iki évben Olmützből városunkba mint állomási főnök áthelyeztetvén, előzékenységgel párosult részrehajlatlansága által az állami kereskedelmi köröket collégailag, jó indulata által az általa rendelt nagyszámu állomási személyzetet magának csakhamar megnyerte. — Bár idegen, német-cseh származású volt, nem kímélt fáradságot, még előre haladottabb korában a magyar nyelvet lehetőleg elsajátítani, hogy a közvélemény hazaszerte mindhangosabban nyilvánuló méltányos követelményének hivatalos állásában megfelelhessen. Különböztetve őt a vér kötelékei is utóbb városunkhoz fűzték, mennyiben özvegyen maradt második neje, született Gallauer Crescentia, kivel 9 évi boldog házasságból egyetlen leány-gyermekeket hagyott hátra, itteni közbecsülésben részesülő család tagja.

Vele a hazai közlekedésügy egyik kiváló, vajmi melegen pártolható szakférfia szállott sirba; 52 évet élt, s ezek közül 27 évet töltött előbb az állam s később nagyrészt a cs. k. szab. osztr. államvasutársulat szolgálatában. — Hirtelen elhunyt nemcsak mérhetlen veszteség gyászos családjára, számos barátja, tisztelője szivében is nagy űrt hagyott hátra. Legyen áldott emlékezte.

S. i.

a boldogultnak volt barátja.

Irodalom.

— Uj szaklap. „Győrvidéki Gazda“ czim alatt a győrvidéki gazdasági egyesület minden hó 1-én egy iven megjelenő szaklapot indított meg, mely — mint a beköszöntőben olvassuk — hű közegeként fog szolgálni az egyleti beléletnek, közleni fogja megpendített eszméket, azokat megvitatja, határozzait

ismerteti s ez által egyuttal az egyesület működéséről pótolni fogja a szokásos „Évkönyvet.“ Üdvözöljük derék egyesületünket a tett terén és sok kitartást és sikert kívánunk neki a szép vállalathoz. A lapot a gazdasági egyesület tagjai ingyen kapják; nem tagok és évdíjasok a folyó évre szóló öt számra 50 kr-ért fizethetnek elő. Az előfizetési díjak Zitrtsch Mátyás egyesületi pénztárnokhoz (Széchenyi tér) küldendők. Ajánljuk gazdasággal foglalkozó olvasóink becses figyelmébe.

— Vettük a „Magyar Iparosok Lapja“-nak előfizetési felhívását, melyből, e jeles lapot részünkről is az iparosok figyelmébe ajánlván a következő részleteket közöljük:

A „Magyar Iparosok Lapja“ egyedüli és főcélja a hazai iparosok lapjának lenni és mint ilyennek a társadalmi tényezőkkel szemben, tehát úgy fölfelé, mint lefelé egyaránt képviselni a magyar ipar valódi érdekeit.

Ezeket kívül hivatásunkhoz képest örömet foglalkozunk az ipartársulati élet minden ágával és meleg érdeklődéssel fogjuk kísérni mindazon mozgalmakat, melyek a fővárosban és a vidéken megindulnak.

Iparosaink haladása érdekében minden tőlünk kitelhetőt örömmel fogunk megtenni. Gyakorlati rovatunkban hasznos tanácsokat adunk mindennapra és buzdítani fogjuk a jóra való törekvést, a haladási vágyat.

Egy szóval: a hazai ipar fejlesztésére közeledni, az iparosok haladását és jólétét előmozdítani lesz törekvésünk, melyért csüggedetlen erővel, készséggel és hazafias kitartással küzdeni fogunk. Minden mozgalmat, mely akár a fővárosban, akár a vidéken ez érdemben keletkezik, behatóan fogunk megismertetni. Azt hisszük, hogy épen a II. orsz. iparos-gyűlés, a hazai iparpártoló mozgalom és a székesfehérvári kiállítás folytán a magyar ipar érdekében nyilatkozó kedvező közérzet után nagy szüksége lesz a magyar iparos-ostálynak oly szaklapra, mely igazán az övé és minden irányban nemcsak gyors értesítője, de független képviselője is lenni hivatott stb.

Kérjük lapunkat anyagilag támogatni és minden művelt ipartársulatoknak és olvasókörieknek előfizetési végett figyelmébe ajánlani.

Előfizetési feltételek: Juliustól—szeptemberig 1 frt 50 kr. Juliustól—decemberig 3 frt. Előfizetési pénzek, legzélszerűben postautalvánnyal, a lap kiadóhivatalához (Budapest, sugárút 49. sz. a.) címzve küldendők. Gyűjtőknek 10 előfizető után egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk. Midőn a „Magyar Iparosok Lapja“-t ismételtlen az iparos-olvasóközönség legbecsesebb figyelmébe és pártfogásába ajánlanánk, vagyok hazafias tisztelettel

Gelléri Mór,

a „Magyar Iparosok Lapja“ kiadótulajdonosa és felelős szerkesztője.

A természet köréből.

Milyen eledeleket emészt meg legkönnyebben a gyomor? Az emésztési folya-

mat már a szájban kezdődik. A falatot fogainkkal össze aprózzuk, nyelvünk segítségével pedig a nyállal összekeverve pépes tésztaalakítjuk. A szájnyálban erjesztő anyagok vannak, melyek már az alatt a rövid idő alatt is mig az eledel a szájban van, azt átalakítják, nevezetesen az eledel keményítő részét szőlőcukorrá változtatják át. Az emésztés fő állomása azonban a gyomor. Itten az elpépesedés és elfolyósulás még tovább fejlődik. A gyomorfalak élénk összehúzódása folytán ugyanis folytonos mozgásban vannak a gyomorba jutott eledel és a bővében levő gyomornedv feloldja még azon részeket is, melyek a szájban oldatlanul maradtak. Így áll elő az emésztet, (chimus) mely nem egyéb mint a lenyelt eledelnek a gyomor nedvével való elegye. A gyomorban azonban még nincs befejezve a munka. Az emésztet 5—6 óra mulva a gyomorból a belekbe jut s itt a test táplálására használható anyagok a felszívó edényeken át a vérbe jutnak stb.

A tápszerek emészthetőségének megítélése tekintetéből érdekesek Beaumont kísérletei, melyeket ő egy kanadai vadászon tett, kinek hasfalán át egy a gyomorral közlekedő s lövés által támadt nyíláson keresztül a gyomrába lehetett látni. Különböző tápszereket adott a vadásznak s vizsgálta, hogy a gyomorban mennyi ideig maradnak az egyes tápszerek. A főtt paczal és disznóláb (sonka) már egy óra mulva eltűnt a vadász gyomrából; másfél óráig volt benne a sült vadhus; a kenyér két óra; a vadlud és malacpecsenye harmadfél óra mulva ment át a belekbe. A sült marhahusnak két és háromnegyed órát — negyedfél óráig, míg a főttnek három és féltől, négy és fél órára volt szüksége, hogy a gyomorból a belekbe juthasson. Ugyanennyi kellett a friss sült disznóhúsak is. Legtöbb idő kellett a füstölt disznó- és marhahusnak, t. i.: egészen hat óra; a borjúhús és kemény tojás öt és fél; a bányahús négy és fél óra mulva hagyta el a gyomrot, stb.

Tt. K.

Rendkívüli időjárás. Münchenben július 11-ke körül oly hideg volt, hogy a szobákat s boltokat fűteni kellett, Landshutban a fecskék megfagytak, Schweiczbán július 15-én sok hó esett, ugyszintén a bajor hegyekben is. Angliát a folytonos esőzés majd viz alá temeti, több hónap óta nem láttak ott napfényt; a vetéseket a nedves idő egészen tönkre tette, ezenkívül ott is oly hideg uralkodik, hogy a bányákat a szabadban megfagynak s a szobákat július végén is fűteni kellett. Ellenben Észak-Amerikából New-Yorkból írják, hogy ott kiálthatatlan melegség uralkodik, úgy hogy a hőmérő 39° C-ig emelkedett.

Ország és világ.

Muszkaország újabb hadi vállalata. Mint olvasóink tudják, Muszkaország hadjáratot indított a Közép-Ázsiában lakó turkomanok ellen. A turkomanok által lakott pusztá homokosivatag, északról a Kara-Kura folyó; nyugatról a Kopet hegység;

tál el 3 fiatal ember, egy tekintetre sem méltatja egyik sem. Őket más gondolatok bántják.

„Olvastad a „Pesti Napló“-ban megjelent győri pert?“

„Olvastam hát.“

„Ugyan mond meg, e hitelintézet bukott ügyét miért nem beszélnek meg a helyi lapokban?“

„Mert a szennyes ruhát nem akarják itthon mosni.“

A három fiatal ember elvegyült a sokaság közé és nekünk alkalmunk nyílt a járó-kelő közönség tarka vegyületét figyelmünk tárgyává tenni. Első pillanatra is a divat tünt fel előttünk; mert hát nincs is érdekesebb része a tárczacikk-írásnak, mint a különféle népek viseletére gondolni és a divatot illusztrálni. Nevelés, szokás, izlés, hiúság, önszeretet, szükség mindebből folyólag megítélhető. Már nálunk a divatból is lehet látni, hogy a győri nőknek van izlése és komoly törekvése. Kalapjaik egyszerűek, ruháik többnyire feketék, hanem szükek, mint az ideai aratási eredmények.

Most azonban hagyjuk e tarka világot, menjünk át a tulsó sorra, ennyi járás-kelés után egy pohár sör már jól eshetik.

Ez is gyönyörű hely.

Emelvényen foglalnak helyet barna legényeink, tüzes esárdásokat huzva: a léczkerítéseknel százan lesik-várják a bájos hangokat, zsufolásig megtelt a színház és söröde közti tér, ki fel-alá sétál, ki kedvesével beszélgetve élvezi az est és a zene kellemeit.

A kerítésen belül hűsítő fák árnyában sörözgetnek az előbbkelők, a fal melletti asztal ügyvédek számára van fenntartva, közepén a gömbölyű asztal mellett az ellenzékiek, a mellette levő hosszú asztal mellett a „stammgast“-ok és körös-körül a többi minden rendű és rangú vendégek, kik majd az egyik, majd a másik városi ügyben tanakodnak.

Egyiknek színházunk nem tetszik: olyan annak külseje mint a magtár. Igaza van. E szent csarnokban terjesztik felénk a hazafiság magvait, melyek sziveinkben csirát hajtának és szép gyümölcsöt hoznak.

A másiknak a „csónakázó egyesület“ hajléka tetszik ugyan; de nem helyesli, hogy ott, hol a közleke-

dés oly élénk, szarítják ruháikat. No ha egyéb bajunk nem volna, ezt csak eltűrhetnők még.

Sokkal nagyobb baj, hogy kifogytunk a térből s bucsut kell venünk városunk Kasimérijétől, a díszes sétátértről, mely az egyetértés szent templomához hasonlít, hol koldus és báró, boldog és boldogtalan egyaránt szivesen látott vendég. Gündör.

Egy ismerősöm sirján.

Augusztus 4-én.

Hantok takarják már szunnyadó testedet... S bevégzéd elég korán földi éltedet. Göröngyök azok, mik alatt nyugszik szerető kebeled, Ezek felett imádkozik, — ki téged nem feled.

Nyugodj' csak drága emlék, feledve nem leszel, Túlvilág, hol összejövünk, onnét nem mégy' örökre el; Addig is hő imában forrjon össze szívünk... S béke lebegjen drága hamvaiddon, mig találkozunk.*)

Br. Matild.

*) A rim ugyan nem egyez, de az érzés mindent kipótol. Szerk.

délről az Afghan hegyek s keletről az Amur folyó által határoltatik, és így északról az ázsiai orosz birodalommal; nyugatról Perziával; délről Afghanistánnal; keletről pedig Chiwa és Bocharával érintkezik. Fővárosuk: Merw, egy oáz közepén a Murcha folyó mellett fekszik, melylyel még három kisebb helység van közfállal összekötve. A turkománok földjük terméketlensége miatt rablásra kényszerítve, ezen erődített négyszegből intézik rabló-támadásaikat, részint orosz, részint perzsa területre, részint s többnyire pedig csónakok segítségével az Amur folyón átkelve, Chiwa és Bochara ellen, sőt az orosz felsőségnek meghódolt saját véreiket sem kímélik. A perzsa uralkodók már gyakran megkísérlették ezen nomád népet, — melyet Tekinzeknek is neveznek, mint a turkoman nép külön törzset — megfékezni, de sikertelen. A perzsa csapatok már többször egész Merw falaiig hatoltak, de mindannyiszor vagy teljesen megsemmisítették, vagy legalább visszauzították. — Most Muszkaország vállalkozott arra, hogy e harezias törzset állandó békére kényszerítse, azért is Lazaren tábornok alatt, ki mult évben Karst várat elfoglalta, egy tekintélyes sereget indított meg, hogy Merwet elfoglalja és lerombolja. A töménytelen bagáziával megterhelt csapat, melyet 15000 teve s 6000 mállás ló kísér csak lassan haladhat előre s ezenkívül Tsikiskliarban hosszabb ideig kell neki várakoznia a végett, hogy lovasságát a pusztai hadjáratra alkalmas turkoman lovakkal elláthassa. Addig míg az ut az Atrak folyó mentén halad — mely folyó az orosz birodalmat Perziától elválasztja, — nem sok nehézséggel kell a csapatnak megküzdeni; hanem ezután a Kopet hegységen kell keresztül hatolni, ezentul pedig kezdődik a tekinzek által lakott puszták, ahol erőlyes ellenállásra számolhatnak az oroszok. Egészben Tsikliszkiártól Merwig 790 verst vagyis 113 mérföld utat kell az oroszoknak tenni, melynek nagyobb része 440 verst — pusztán vezet heresztül és így kétséges, hogy ezéljukat érik-e, mivel itt bátrabb ellenséggel állanak szemközt, mint mikor Chiwát elfoglalták. Az oroszok ugyan azt állítják, hogy a turkomanokat csak megfenyíteni, nem legázni akarják, s nincs szándékuk, sem érdekük Mervet állandóan megszállani, azonban nem lehet hinni nekik, mert igenis érdekükben állhat Merwben magukat megfészkelni, mivel ez közvetlen közel esik Afghanistánhoz s itt megvetve lábukat csak egy lépés választaná el őket Nyugotindiótól, minélfogva bizton hihető, hogy Anglia nem fogja őket ezen hely birtokában megtűrni. I. Z.

Meghívás.

A győri önk. tűzoltó-egylet f. 1879. évi augusztus hó 16-án az egyleti „segélyalap” gyarapítására a „szóllőfűrt”-höz címzett kerthelyiségben kettős hangverseny, táncz- és tűzijátékkal egybekötött nagy

népünnepélyt

rendez, melyre a n. é. közönséget tisztelettel meghívja a rendező bizottság nevében

Pántz József,
b. elnök.

Kezdeté esti 7 órakor.

Belépti díj személyenkint 30 kr. Urak a tánczért külön 40 krnyi díjat fizetnek. Tűzoltó és védőr egyenruhában nem fizet. Megjegyeztetik, miszerint a n. é. közönség részére zuttal külön meghívók kibocsátatni nem fognak.

Végül a t. hölgyek felkéretnek ezen ünnepélyen a legegyszerűbb öltözékben jelenni meg.

Napi hírek.

— Gyászünnepély. Illetékes helyről vett értesítés folytán tudatjuk, hogy a f. é. okt. 6-án rendezendő gyászünnepélyre, nem csak a dunántuli, hanem valamennyi honvéd-egyletek meghívotnak, az ünnepély tehát sokkal nagyobb mérvű leend, mint egyelőre képeltük, s ez így helyesen van. Győrváros közönségének ismét alkalma nyílik hazafias érületéről meggyőzni az érkező vendégeket. Kétségtelen, hogy az ilyen ünnepélyrendezés költséggel jár, ide értve a meghívók, programok nyomtatását, szétküldését, a koszorúk beszerzését s a vértanúk özve-

gyeihez, árváihoz elküldését, sat. Ezen költségek fedezésére a rendező bizottság 5 darab gyűjtőívet bocsájított ki; gyűjtenek pedig Csepy Pál, Dr. Sikor József, Schmiedt József, Balogh Károly és Müller János urak; akik tehát ezen kegyeletes ünnepély iránt lelkesülnek, sziveskedjenek az itt nevezett uraknál jelentkezni. Amennyiben több pénz folyna be, mint mennyit a költségek kitesznek, az a gyász-mise-alaphoz fog csatoltatni. Az adakozók nevei, s egyátalán az elszámolás, hirlap utján közöltetni fognak.

— Pályázat. Vargyasné Petz Vilma, nyilvánossági jelleggel felruházott helybeli polgári leányiskolájába, Győr szab. kir. városa közgyűlésének a f. évi 108. sz. a kelt határozata folytán, a jövő 1879/80. tanévre tiz oly Győr városi illetőségű növendék lesz minden díj nélkül felveendő, kik szerényebb vagyoni viszonyaiknál fogva a tandíj fizetésére nem képesek, az elemi tanodában tanusított szorgalmuk és előmenetelük pedig felsőbb kiképzetésüknek biztos alapot nyújt és ezt kívánatossá teszi. A fentemlített tiz növendék felvételére nézve tehát Győr sz. kir. városa közgyűlésétől nyert megbízás folytán az alulírott ezennel pályázatot hirdet. Azon szülők vagy gyámok, kik gyermekeik avagy gyámoltjaikat a fentjelelt kedvezmény élvezete mellett a fennevezett polgári leányiskolába felvételni óhajtának ezennel felhívatnak, hogy a Győr sz. kir. városa népoktatási bizottságához címzett ez érdembeli kérvényüket, a felvételni kívánt növendékek a negyedik elemi osztály sikeres bevezetéséről tanuskodó iskolai bizonyítványával, és vagyon viszonyukról szóló hatósági bizonyítvánnyal felszerelve f. év augusztus hó 20-ik napjáig sz. kir. Győr városa főjegyzői hivatalában benyujtsák. Győr, 1879. augusztus 7-én. Dr. Kautz Gusztáv, a városi népoktatási bizottság elnöke.

— Puskapor-raktár. A helyben szállásoló katonaságnak a megyei fászkertben egy rozszant deszkabódében raktára (depót) létez. Mult szerdán éjjel a szomszéd városi fászkert örének néma fia a kerítésen át mászva, a raktár deszkafalát felfeszítette s a raktárból egy ládat kihuzott, a kertben alvó pandur által azonban észrevéttétvén, elcsipetett. Az erős suhancznak sikerült ugyan a pandur kezei közül megugrani, de a közeli katonai kórház örségének segélyével ismét elfogatott. Az esetnek érdemleges részét azonban nem ezen tolvajlasi kísérlet képezé, hanem az, hogy az ellopni szándékolta láda tartalma megvizsgáltatván, abban puszkapor találtatott, s a városi hatóság bővebb vizsgálata folytán kiderült, hogy a deszkabódében hordókban még több puszkapor is létez. Mint biztos forrásból hallottuk, a városi hatóságnak a puszkapor e helyeni lerakásáról semmi tudomása nem volt. Észszerű-e s szabad-e a katonai parancsnokságnak a városhoz ily közel s a katonai kórház s városi gázgyárnak majdnem közvetlen szomszédságában, védtelen helyen nagyobb mennyiségű puszkaport felhalmozni? arra talán a katonai „reglement”-nek is van megfelelő paragrafusa.

— Megjelent s a napokban vettük Vargyasné Petz Vilma polgári és elemi leányiskolájának értesítőjét az 1878—79-iki tanévről, melyből látható, hogy az intézet el van látva minden egyes tantárgy tanításához szükséges tanszerek- és segéd-eszközökkel, tövábbá teljes számu tanképesített tanerőkkel. A növendékek összes száma a lefolyt évben 80 volt, kik lehetnek: beniakók, bejárók, fél-tartáson levők vagy rendkívüliek. — A jövő tanév szeptember hó első hétfőjén veszi kezdetét.

— Wottitz Károly köztisztviselőben álló ügyvédet ismét nagy csapás érte. Édes anyja f. hó 7-én Budapesten jobblétre szenderült. Nyugodjék békében, mélyen tisztelt polgártársunk pedig fogadja e szomorú alkalommal is reszvéttünk őszinte kifejezését!

— A Tóth-féle uszodában történt szerencsétlenségre vonatkozólag utólagosan értesülünk, hogy Horváth János, a győrvárosi és megyei takarékpénztár önszegélyező-egyletének könyvvivője az áldozatul esett fiatal ember megmentésére megtett mindent, mit az adott körülmények között megtenni lehetett; de emberbaráti törekvése meddőnek bizonyult. Mig ezt készséggel regisztráljuk, föl nem foghatjuk,

hogy abban az uszodában miért nincs mentő eszközökről más városok módjára gondoskodva, különösen miért nem áll mindig talpon az uszómester, hogy baj idején ne kelljen várni, mig levetkőzik. Különbben megemlítjük még, miszerint a szerencsétlen hulláját Bácsánál kifogták, és a győrszigeti izr. sírkertben eltakarították.

— Orosz V. Georgina lovardája nem mint tévesen informáltatunk Komáromba, hanem a fővárosba rándult, hol az előadásokat már meg is kezdte. A téves hír ugy keletkezett, hogy a fővárosi tanács az engedélyt megtagadván, Komárom lett ki szemlélve az előadások színhelyéül; de később a fővárosi kapitányság mégis megadta az engedélyt, mire Komárom és vele színészeink meglettek mentve a látogatástól. Jobb így.

— A Balaton újabb áldozata. Mint a „Keszthely” írja: Bruck Géza, győri születésű, fiatal zongorakészítő, ki csak alig egy hava, hogy Keszthelyre érkezett, mult hó 30-án néhány zongora kiigazítása végett Badacsonyba hivatott. Valamint itthon, ugy ott is kiváló kedvteléssel fürdött és uszkált a Balatonban. Jul. 31-én d. u. 4 óra tájban nagy társaság jelenlétében fürdött Br. Badacsonynál a Balatonban s bravourból messze beuszott. Visszafelé egyszerre hirtelen alámerült, de csakhamar feljött a víz színére s teljes erejéből segítségért kiáltott; mire azonban hozzá értek, késő volt a mentés.

— Tűz. Csütörtök és péntek közti éjel félve-rettek nálunk a harangok, mire a tűzoltók nagy gyorsasággal ki siettek a város szélére; de itt mit sem találtak. Erre több tűzoltó a viláosság után indulva, a győr-sopron-ebenfurti vasut mellett néhány égő keptt lettek, mit azonnal földdel el is oltottak. A kár tehát igen csekély.

Szerkesztői üzenet.

E. K. urnak helyben. Mitől se tartson. Az igaztalan támadás mindig a megtámadott előnyére üt ki. Különbben állunk elébe annak az előre híresztelt ortámadásnak.

Közgazdaság.

„Győri általános hitelbank” Betétek állapota takarékpénztári könyvecskére és pénztárjegyekre: Betétek összege f. é. június 30-án . 372,275.79 Betétek f. é. július havában . . . 38,257.66 Összesen 410,533.45 Visszafizetések f. é. június hóban . 17,371.68 Marad 393,161.77 Győr, 1879. aug. hó 5-én. Az igazgatóság.

Gabna-árak.

Győr, 1879. aug. 8. A gyenge kivitel és a fogyasztók csekély vételkeve daczára a gabnák minden nemeiben az irány szilárd maradt. Buza régi, gyenge forgalom mellett 10 frt. 20—11 frt. új buzában még gyenge a behozatal; de szép minősége miatt a legnagyobb árak mellett vásároltatnak. 11 frt. 50—12 frt. 50 kr. Rózsa régi 6 frt. 80—7 frt. 20 kr. új még nem hozatott be. Árpa már nagy mennyiségben hozatik be. Prima árpában az idén nem nagy a választás. Középszerű szép ugyan színére nézve; de sovány magjában! A csekély kivitel daczára nagy a vételkedő. Prima árpa 9—10 frt. Középszerű 7 frt. 50—8 frt. 50 kr. Jó régi — 6 frt. 25—6 frt. 75. Kukoricza, a tikkasztó melegség és szárazság következtében fejlődésében akadályozva árban emelkedett. 6—6 frt. 35. kr. Zab 5 frt. 40—5 frt. 90. kr. Minden 100 kilogr. szerint.

A bécsi értéktőzsde 1879. augusztus 8-án.

Magy. vasuti kölcsön	112.70
„ sorsjegy	103.25
„ aranyár. kötv.	92.75
„ földteherm.	86.—
Erdélyi	84.75
Szőlődezsma vált.	90.75
Osztrák államadósság papírban	66.85
„ ezüstben	68.25
„ kisorsolással 1860. á 500 ft	125.75
„ 1860. „ 100 ft	128.25
„ 1864. „ 100 ft	158.75
„ 1864. „ 50 ft	158.25
Cs. kir. arany	5.49
8 frtos	9.31
100 márika	57.15

Felelős szerkesztő: Dr. Karika Antal.